

ГЕОГРАФСКИТЕ ПРЕДЕЛИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ТЕХНИТЕ ПОЛИТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ

Николай Спасов Манушкин, студент

Докъде може да се разшири ЕС? За да се отговори на този въпрос, трябва да се разгледа кога как и защо е започнал процесът на обединяване на европейските държави, за да се стигне до днешния ЕС и изгледите за неговото разширяване.

Във времето след двете световни войни европейците са изморени от враждуване помежду си. Още в периода след Първата световна война набират сили много идеи за изграждането на единна Европа, а вече след Втората световна война тези идеи прерастват в убеждения. Затова тогава европейските държави участват в различни международни организации и форуми за сътрудничество като ООН през 1945 г., конгреса в Хага от 1948 г., Организацията за европейско икономическо сътрудничество през 1948 г. В следвоенния период държавите търсят начини да запазят мира в Европа, като намалят напрежението помежду си, а също така желаяйки да възстановят разбитите си икономики.

Инициативата в тази насока идва от Франция. На 9 май 1950 г. в Залата на часовника в Ке д'Орсе френският министър на външните работи Робер Шуман чете декларацията, с която Франция кани Германия да обединят икономиките си в най-важните по онова време отрасли – тези на въглищата и стоманата. Девети Май е денят на годишнината на капитулацията на Германия. В декларацията Шуман се казва, че държавите трябва да се обединят не „срещу“ традиционните си противници, а „със“ тях и вече 9 май не се отбелязва като деня на позора на Германия, а като ден на Европа. В декларацията се посочва още, че сливането на икономиките в областта на най-важните отрасли ще направи войната между Франция и Германия не само немислима, но и практически невъзможна. В

резултат на тази декларация през 1951 г. е подписан договoрът за Европейската общност за въглищата и стоманата (ЕОВС). Държавите учредителки са шест – Франция, Германия, Италия, Белгия, Холандия, Люксембург.

Поради икономическите успехи, които държавите постигат, общността се разширява и се подписват споразумения свързани със задълбочаването на интеграционните процеси. През 1957 г. са подписани Римските договори за създаването на Европейската икономическа общност (ЕИО) и ЕВРАТОМ. През 1986 г. е подписан Единният европейски акт (ЕЕА), а през 1993 г. с договора от Маастрихт се учредява Европейският съюз (ЕС). През 1997 г. е подписан договoрът от Амстердам и през 2000 г. – договoрът от Ница.

Разширяването на Европейските общности започва през 70 те години, когато се присъединяват Великобритания, Дания и Ирландия. Следващото разширяване е през 80 те години. Тогава нови членове стават Гърция, Испания и Португалия. Понататък общността се уголемява през 90 те години. Тогава Швеция, Австрия и Финландия придобиват статут на членове. Последното разширяване досега е през месец май 2004 г., когато са приети в ЕС 10 нови държави. Това са Унгария, Чехия, Полша, Словакия, Литва, Латвия, Естония, Малта и Кипър.

Всъщност, проблемът за европеизацията винаги е имал силни геополитически обертонове. Към края на Студената война границите на Европейските общности сякаш са безспорно установени. От една страна стоят държавите от Западния блок, обединили се в Европейските общности и НАТО и в противовес – страните от Източния блок, които се интегрират в СИВ и Варшавския договор. В Европа остават още и държавите от Движението на необвързаните и неутралните страни, които в периода на „Студената война“ не желаят да участват в структурите и организациите на нито един от двата блока.

В Европа обаче протича процесът на разведряване. Западна Европа започва да прилага т.нар. „диференциран подход“ в отношенията си с държавите от Източния блок, като не ги разглежда като едно монолитно цяло, а търси спецификите на всяка една от тях. С разпадането на СССР и рухването на Из-

точния блок се изчерпва „Студената война“. Настъпват нови реалности. Държавите от Централна и Източна Европа търсят своята сигурност вече чрез ЕС и НАТО. С приключването на „Студената война“ изчезват проблемите на Австрия, Финландия и Швеция, свързани с традиционно провежданата от тях политика на неутралитет и се очертава евентуалното им членство в ЕС. Затова тези държави се присъединяват към него през 1990 те години. ЕС продължава да се разширява, като последното присъединяване на нови членове през 2004 г. е предимно от държави от Централна и източна Европа.

Кои държави могат да бъдат членове на ЕС? В член „О“ на Договора за ЕС (1992 г.) се казва, че всяка европейска държава може да кандидатства за членство в ЕС. Държавата, кандидатстваща за членство, трябва да приспособи своето законодателство и правна уредба към основополагащите договори на съюза. Преди една страна да постигне членство в ЕС, тя трябва да покрие така наречените „Критерии от Копенхаген“, които са изработени през 1993 г.:

- 1) да има утвърдени демократични принципи на управление; да бъде правова държава; да отговаря за защитата правата на човека и закрилата на малцинствата – политическият критерии;
- 2) да има функционираща пазарна икономика и да е способна да се конкурира на световния пазар – икономическият критерии;
- 3) да възприема задълженията, произтичащи от членството, например въвеждане и прилагане на правната система и достиженията на ЕС – т.нар. *acquis communautaire*.

Постигането на политическия критерии се разглежда като предпоставка за започването на преговори за членство.

Според член „О“ на ДЕС само европейските държави могат да кандидатстват за членство в ЕС. На това основание през 60-те години е отхвърлена молбата на Мароко. Възниква проблемът за източните граници на ЕС. За граница между Европа и Азия традиционно се приема планината Урал, но тя се намира във вътрешността на Русия. От тук възниква въпросът: „Русия европейска държава ли е или не?“ Руснаците са определяни като европейци и са такива, но Русия на изток от Урал традиционно се разглежда в състава на Азия. Съвре-

менна Русия смята своите политически и икономически интереси за осезаемо различни от тези на Европа. Проблем за определянето на Русия като европейска е това, че три четвърти от нейната територия е на изток от Урал и над 40 малцинства, повечето от които са несъмнено неевропейци, живеят във вътрешността на Русия.

Проблем в отношенията между Русия и ЕС са събитията в Чечня. Русия умело използва терористичната атака срещу американски обекти на 11 септември 2001 г., за да заклейми атентатите и въоръжените акции на своя земя, и респективно да намали критиките за „нарушение на човешките права“. Относно областта Калининград Русия постига споразумение с ЕС от 11 ноември 2002 г. и сътрудничи активно със съюза.

Украйна и Беларус също имат проблеми във връзка с евентуалното им интегриране в европейските структури. Малцинствените проблеми на румънските и полските групи в Украйна и полския и литовския етнос в Беларус, свързани с техните родни държави, могат да окажат въздействие върху този процес. Политическите кризи в Украйна и Беларус са ясен показател, че има какво още да се постигне у тях във връзка с евентуално бъдещо членство.

За Балканите темата за членство в ЕС също е усложнена. Географски погледнато те са част от Европа, но бидейки разположени на границата с Азия, те често в културно и историческо отношение – между впрочем с лековат политически жаргон – са причислявани към последната (в което не би трябвало да има нищо обидно, просто подобна презумпция е неверна). Вярно е в същото време, че по принцип за граница между двата континента са установени Босфорът и Дарданелите. Това означава, че само 4% от територията на Турция е в Европа. Тогавя трябва ли да смятаме Турция за европейска държава? Турция е кандидатствала за членство в ЕС, което е било отлагано заради бедността и разнородните данни за спазването на човешките права в страната. Турция има статут на кандидат за членство от скоро. Германският коментатор Мюлер казва, че ЕС е подложен на натиск от страна на САЩ за скорошно разглеждане на молбата за членство. Щатите

виждат в Турция, която е мюсюлманска държава, важен партньор във войната срещу Ирак и в борбата против тероризма. Германският канцлер Шрьодер казва през 2002 г., че Турция е подобрила показателите относно защитата на човешките права и също така, че Европа трябва да избегне Турция да бъде тласната към света на фундаментализма, в случай че бъде отхвърлена от Западна Европа. Християндемократическата опозиция отрича предположенията, че се противопоставя на членството на Турция заради това, че не е християнска държава, а твърди, че тя отхвърля Турция, защото тази страна има различни култура и традиции от тези на западноевропейските държави, а също и различни история и ценности.

Подобни изказвания има и във Франция от страна на бившия френски президент Валери Жискар Д'Естен. Той казва за френския вестник „Льо Монд“, че Турция не е част от Европа и е изразил мнение, че турците имат различна култура и бит. През декември 2004 г. е решено, че ако Турция покрие критериите от Копенхаген, ЕС ще започне преговори за членство.

Хърватска също среща трудности по пътя си към ЕС. Забавянето на преговорите със Загреб се дължи на това, че страната не оказва необходимото сътрудничество на трибунала в Хага за залавянето на хърватския генерал Анте Готовина. Хърватска е предупредена, че разговорите за членство ще бъдат отложени докато не се постигне напредък в тази насока.

За България и Румъния се предвижда да се присъединят към ЕС считано от 1 януари 2007 г.

С всяко от разширяванията винаги възникват проблеми не само с държавите и начина на присъединяване, но и с езиците на отделните страни. Откакто са приети новите 10 държави през 2004 г. ЕС работи с 20 официални езика. България ще бъде първата държава, която използва кирилица в ЕС, а заедно с румънския и българския, през 2007 г. официалните езици ще нараснат на 22.

За своите сесии Европейският парламент обикновено се нуждае от около 60 преводача. Понякога се допускат грешки. Например английската фраза – *out of sight, out of mind*, чиито буквален превод би бил „извън погледа, извън ума“, а класи-

ческият – „далече от очи, далече от сърце“, в практическата лексика означава, че често не се предпазваме от невидимите за нас опасности, е била превеждана като „невидим откачен“ при компютърен превод.

Макар че това повече свидетелства за литературното и общокултурно невежество на програматори и програми, подобно претоварване с преводите е проблем и за ЕС и за отделните страни-членки. Например има случаи, когато естонското правителство е докладвало, че среща трудности при ратифицирането на някои документи поради липсата на превод.

Така възниква въпросът: „Колко още държави и различни езици може да поеме ЕС? Прекаленото натоварване с преводи няма ли да забави неговата работа? Не може ли да е въведе един общ език и кой да бъде той? Каква ще бъде реакцията на държавите и хората, за които този език би бил чужд?

Шестдесет процента от документацията на ЕС се води на английски език. Също така този език се говори много в Скандинавия и в страните от Източна Европа. Обаче официалната доминация на английски език е политически неприемлива, тъй като французите са доста чувствителни към увеличената употреба на този език, още повече, че многоезичността е смятана за стожер на Европейския парламент.

Член 22 от Европейската харта за правата на човека гласи, че ЕС уважава културното, религиозно и езиково многообразие.

Въпреки различните проблеми, които възникват между европейските държави, те ще търсят начини да ги разрешат чрез принципите на сътрудничество и равноправие, за да се утвърди атмосфера на доверие и сигурност. В един глобализиран свят сигурността не означава просто да се избегне войната. Днес сигурността означава борба с тероризма, организираната престъпност и разрешаване проблемите на околната среда. Всички тези проблеми засягат цяла Европа. Те могат да бъдат решени чрез сътрудничеството на държавите и тяхното обединение.

(Изказване на Международна студентска кръгла маса „България и ЕС“, Правно-исторически факултет на ЮЗУ, 20 април 2005 г.)